

KRONIKA

CHRONICLE

OSOBNOSTI Z DEJÍN ŠKOLSTVA A VEDY V KOŠICIACH [THE PERSONALITIES FROM THE HISTORY OF THE EDUCATION AND SCIENCE IN KOŠICE]
KOŠICE, 20. SEPTEMBER 2017

Ako súčasť riešenia projektu VEGA *Miesta pamäti Košíc II. (Ludia a dejiny)* sa v priestoroch Historickej auly Rektorátu Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach uskutočnila konferencia pod názvom *Osobnosti z dejín školstva a vedy v Košiciach*. Dňa 20. septembra 2017 sa pod záštitou Katedry histórie Filozofickej Fakulty UPJŠ v Košiciach a Centra spoločenských a psychologických vied SAV v Košiciach stretli účastníci z viacerých inštitúcií, aby prezentovali výsledky svojich výskumov k osobnostiam dejín Košíc. Vedúci katedry, doc. PaedDr. Martin Pekár, PhD., v úvode konferencie pripomenul, že urbánne dejiny a dejiny Košíc sú primárnou výskumnou témou katedry, pričom vyslovil želanie, aby aj táto konferencia prispela svojou troškou ku prípravným prácam, ktorých cieľom je komplexné spracovanie dejín Košíc. Na jeho úvodné slovo nadviazal prof. PaedDr. Štefan Šutaj, DrSc., ktorý stál pri zrode Katedry histórie v roku 2008. Katedra bola založená so zámerom spracovania komplexných dejín mesta Košice a inšpiráciu k tomuto spracovaniu nachádza tiež v diele *Pierra Noru – Lieux de memoire – Miesta pamäti*. Prvým dielom tohto projektu sú *Miesta pamäti Košíc*, pričom doteraz už k nemu vyšlo niekoľko zborníkov. Druhou líniou projektu je téma *Ludia a dejiny*, pričom prvý zborník k tomuto okruhu vyšiel už v roku 2016 a jeho ambíciou bolo spracovanie témy historickej biografie a vymedzenia jej miesta v rámci dejín Košíc. Aktuálna konferencia k osobnostiam školstva a vedy je tak ďalším výstupom tohto širšie koncipovaného projektu. Poslednou fázou línie k osobnostiam Košíc by mala byť kolektívna monografia o osobnostiach košických dejín po 2. svetovej vojne. Treťou líniou bude téma symbolov a symboliky, ktorá tak bude celý projekt uzatvárať.

Po oficiálnom otvorení konferencie nasledoval už prvý blok vedený doc. PaedDr. Martinom Pekárom, PhD. Ako prvý z účastníkov vystúpil Mgr. Peter Fedorčák, PhD., ktorý sa zaoberá dejinami raného novoveku a je tiež interným členom Katedry histórie. Vo svojom príspevku sa zameril na osobnosti školstva a vedy v Košiciach v 16. storočí, kde spomenul osobnosti ako Leonard Cox alebo Johannes Henckel a ich pôsobenie v Košiciach zasadil do širšieho kontextu. Osobnosť Leonarda Coxa je totiž známa aj v anglosaskom prostredí, keďže sa jedná o humanistu, ktorý ako prvý napísal učebnicu rétoriky v anglickom jazyku a počas svojho života sa priatelil s Erazmom či Melanchtonom. V prezentácii tiež spomenul vplyv krakovského humanizmu na bohatšie vrstvy košických mešťanov. S druhým príspevkom vystúpila Mgr. Katarína Karabová, PhD. z Katedry klasických jazykov Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity. Jezuita Ladislav Thuróczy pôsobil na Košickej univerzite v rokoch 1716 – 1726 a prednášajúca tak sústredila vo svojom príspevku pozornosť nielen na jeho diela, ale tiež venovala pozornosť jeho pedagogickej činnosti. Pripomenula zároveň, že viaceré jeho diela boli vydané v košickej tlačiarňi. Prvý blok uzatváral príspevok RNDr. Miroslava Tibora Morovicsa, CSc. z Historického ústavu SAV, ktorý sa vo svojom príspevku venoval osobnosti Michaela Lipsicza. V úvode uviedol jeho základné biografické údaje a neopomenul fakt, že Lipsiczova práca je prvou prácou týkajúcou sa algebry, pričom vydanie tohto diela spojil s progresívnymi zmenami, ktoré sa v 18. storočí objavili na jezuitských univerzitách. Sústredil sa nielen na jeho pôsobenie na Košickej univerzite, ale tiež zhodnotil dobovú úroveň matematickej a prírodovednej vzdelanosti v Uhorsku. Prínos tvorby Lipsicza zhodnotil cez zázemie jeho tvorby, predstavil tiež systém jezuitských univerzít. V prezentácii nevynechal jeho najznámejšie diela. V závere príspevku odpovedal na otázku, ktorú si položil hneď v jeho úvode a to, že algebra v Uhorsku sa zrodila v Košiciach. Po skončení jeho prednášky nasledovala diskusia k prezentovaným príspevkom.

Druhý blok vedený prof. PaedDr. Štefanom Šutajom, DrSc. otvoril príspevok Mgr. Jozefa Kordoša, PhD. z Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity, ktorý vo svojej prezentácii predstavil osobu Jána Krstiteľa Grossingera, jezuitu, ktorý pôsobil aj v Košiciach. Prírodovedec, ktorý sa zaujímal o prírodné pomery vo vtedajšom Uhorsku, napísal viaceré prírodovedné diela ako *Regnum Animale* alebo *Regnum Vegetabilis*. Veľkú časť prezentácie venoval predstaveniu tohto diela, predovšetkým *Sedes Draconum In Hungaria*. Po ňom prezentoval výsledky svojho výskumu Mgr. Ondrej Ficeri, PhD. z Centra spoločenských a psychologických vied SAV, ktorý sa

zameral na osobu Johanna Platha, ktorá je pomerne známou osobnosťou košických dejín. Pri hodnotení tejto osobnosti však autor príspevku vychádzal z historickej metódy Kevina Lyncha, ktorý vo svojej práci *The image of the City* vidí mesto v kontexte mentálnej mapy, pričom jeho vnímanie je závislé na pamäti. Plath bol nielen profesor práva, ale bol tiež autorom kroniky, ktorá predstavuje cenný archívny prameň pre obdobia Metternichovej éry, revolučných rokov, ale aj Bachovho režimu. Zároveň bol verejne činnou osobou, ktorá mohla ovplyvniť procesy týkajúce sa spoločenských zmien ako modernizácia, byrokratizácia a nacionalizácia. Johanna Platha tak v rámci zvolenej historickej metódy charakterizoval v piatich líniách – Plath ako profesor; Plath ako dejepisec; Plath ako aktér dejín; Plath ako mešťan a Košičan; Inštrumentalizácia Plathovho odkazu. Poslednou prezentáciou druhého bloku bol príspevok Mgr. Klaudie Mišovičovej, ktorá sa zamerala na založenie Vysokiej školy technickej Dr. M. R. Štefánika v Košiciach a jej zakladateľov. Vo svojej prezentácii v krátkosti zhrnula činnosť jej predchodcu Vysokiej školy banickej, ale tiež vznik univerzity v Bratislave v roku 1919. Pozornosť venovala legislatívnemu rámcu, profesorskému zboru a ďalším organizačným záležitostiam spojeným so vznikom školy, ale tiež osudu školy po vzniku Slovenskej republiky a jej obnoveniu v päťdesiatych rokoch.

Ďalší blok v poradí, ktorý nasledoval popoludní, viedla PaedDr. Alžbeta Bojková, PhD. Ako prvý prezentujúci sa predstavil prof. PaedDr. Štefan Šutaj, DrSc. V úvode poznamenal, že nasledujúci blok bude osobitý tým, že jeho hlavnými aktérmi sú osobnosti, ktoré on sám osobne poznal. Ide teda o osobnosti z druhej polovice 20. storočia. Svoj príspevok venovaný osobe Michala Markuša, zasadil do niekoľkých línií. Michal Markuš ako etnograf, ako vedec, riaditeľ Východoslovenského múzea, ale tiež ako maďarský presídlenec – možno tiež povedať ako aktér dejín. Príspevok mal ambíciu predstaviť Michala Markuša v kontexte dejín. Metodologicky nadväzoval na historickú biografiu, teda metódu, ktorá nie je založená len na suchých faktoch, ale ponúka pohľad na osobnosti v dobovom a spoločenskom kontexte, ako napr. procesy s buržoáznymi nacionalistami, konflikt jeho viery s akciou K, normalizácia, ale tiež jeho profesionálne ukotvenie v rámci obnovenia etnografického ústavu SAV, či vzniku Spoločensko-vedného ústavu. Svoj príspevok uzatvoril postrehom, že príbeh Michala Markuša môže byť zaujímavou historickou biografiou o tom, ako fungoval vedec v období 2. polovice 20. storočia.

Druhou prednášajúcou v rámci spomínaného bloku bola PhD. Mária Lamiová-Schmiedlová, CSc. z Archeologického ústavu SAV, ktorá sa profesijne venuje dobe rímskej. Jej príspevok s názvom *Priekopníci archeológie v Košiciach* predstavil celú plejádu osobností, ktorí svoj profesijný život venovali štúdiu archeologických prameňov a položili tak základy archeologického výskumu, predovšetkým v oblasti východného Slovenska. Hneď v úvode poznamenala, že Košice boli jedným z prvých miest v Uhorsku, kde sa prejavil záujem o archeológiu. Priekopníci archeológie ako Imrich Henszlmann, Viktor Myskovszky, József Mihalík alebo ich neskorší pokračovatelia Ján Pastor, Belo Polla či Vojtech Budinský-Krička sa zaslúžili o vznik profesionálnej archeológie a na ich prácu tak mohli naviazať ďalšie generácie bádateľov. Prezentácia Mgr. Drahoslava Magdoška, PhD. bola tretím príspevkom v treťom bloku konferencie. Jeho príspevok o Ondrejovi Halagovi a jeho výskume stredovekých Košíc sa zameral na vyše šesťdesiatročnú prácu tohto historika, ktorého maximálne vedecké, ale aj ľudské úsilie bolo pretavené do vyše 500 odborných textov. Paradoxom jeho činnosti je to, že mnohokrát išlo o priekopnícku prácu, ale aj rozporuplné tézy. Jeho profesijná činnosť sa zameriavala na Košice vyše polstoročia. Cieľom autorovho príspevku nebolo ponúknuť detailný životopis, uviedol len stručné údaje týkajúce sa jeho štúdia. V päťdesiatych rokoch bol vedúci archívu v Košiciach, kde odvodil veľké penzum práce a od tohto obdobia sa jeho práca zamerala predovšetkým na urbánne dejiny. V krátkosti načrtnol tiež Halagovo pôsobenie v Spoločenskovednom ústave v Košiciach. Jeho špecifické výklady dejín zahŕňali výskum Košíc prepojený s hospodárskymi dejinami, v čom mu pomáhala aj znalosť jazykov. Jeho práce sa snažili poukázať na aktívnu participáciu Košíc na hospodárskom živote a obchodnej výmene. Autor v závere skonštatoval, že dielo Halagu je obsiahle, ale nie uzavreté. Blok uzatvorila Mgr. Mária Ďurkovská, PhD. z Centra spoločenských a psychologických vied SAV v Košiciach s prednáškou k osobe profesora Juraja Dubinského. V rámci svojho príspevku sa venovala nielen jeho životopisným údajom, ale tiež postaveniu vedy v mezidvojnovom období na príklade činnosti Vysokiej školy technickej v Košiciach. Veľkú pozornosť

tiež zamerala na jeho pedagogické a vedecké aktivity po roku 1945 a v kontexte politických zmien po roku 1948.

Poslednú sekciu podujatia otvoril Mgr. Drahoslav Magdoško, PhD., ktorý pozval k mikrofónu Mgr. Kristínu Majerovú, PhD. s príspevkom venovaným trom vedcom, ktorých meno a prínos presiahli a zviditeľnili Košice v slovenskej aj svetovej vede. Aj keď každý z nich pôsobil v inom odbore, autorka príspevku zdôraznila, že je možné medzi nimi nájsť určité paralely. Všetci traja boli odborníkmi vo svojej oblasti, profesor Hajko ako jedna zo zakladajúcich osobností Prírodovedeckej fakulty UPJŠ v Košiciach, patrila medzi popredných fyzikov, a tiež bol jednou z vedúcich osobností vysokého technického školstva na Slovensku. Profesor Jakubík ako jeden z najvýznamnejších matematikov bol nielen zakladateľom Katedry matematiky, ale jeho výsledky sú známe celosvetovo. Docent Liška, zakladateľ logopedickej spoločnosti, skúmal východoslovenské nárečia, pracoval ako krajský logopéd a tiež sa venoval školeniu logopédov. Posledný blok ukončila štúdia od dvoch autoriek z Centra spoločenských a psychologických vied SAV. Mgr. Zlatica Sáposová, PhD. a Mgr. Mariana Tkáčová predstavili osobu Olivera Rácza s dôrazom na jeho pedagogickú časť takým spôsobom, že zachytili zároveň úroveň a stav predovšetkým maďarského školstva v Košiciach v sledovanom období po roku 1948. Záver podujatia zhodnotili dvaja hlavní organizátori. Mgr. Peter Fedorčák, PhD. poďakoval všetkým prítomným za ich účasť. Zámer konferencie sa podľa prof. Šutaja podarilo naplniť, a to aj napriek chýbajúcej plodnejšej diskusii. Vyslovil tiež presvedčenie, že v priebehu roka 2018 bude realitou aj vstúp z podujatia v podobe tlačenej zborníka.

Mgr. Patrícia Fogelová
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

STRETNUTIE MLADÝCH HISTORIKOV VII. PREHODNOTENÉ DEJINY: HISTORICKÁ PAMÄŤ – JEJ
MIESTO A VÝZNAM PRE SPOLOČNOSŤ [YOUNG HISTORIAN MEETING VII. RETHINKING HISTORY:
HISTORICAL MEMORY – ITS PLACE AND IMPORTANCE IN SOCIETY]
KOŠICE, 25. OKTÓBER 2017

Pamäť, či už historická, kultúrna, sociálna, individuálna alebo kolektívna, je neodlučiteľne spätá s históriou. Nemusí znamenať len spomienky jednotlivcov, často je prenášaná z generácie na generáciu, ktorá už nebola priamym svedkom doby. V mnohých prípadoch bola ovplyvňovaná ideológiami, najmä kolektívna pamäť mohla byť zmenená, či úplne vymazaná. Tabule, pamätníky či rituály pripomínajúce tradície predstavujú nástroje utvárania a formovania kolektívnej pamäti používané od najstarších čias po súčasnosť.

Dňa 25. októbra 2017 sa v budove Platón v priestoroch Katedry histórie Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach uskutočnil v poradí siedmy ročník konferencie *Stretnutie mladých historikov*, tentokrát s názvom *Prehodnotené dejiny: historická pamäť – jej miesto a význam pre spoločnosť*. Organizátorom podujatia bola už tradične Katedra histórie FF UPJŠ v Košiciach v spolupráci s Historickým ústavom Slovenskej akadémie vied v Bratislave, Slovenskou historickou spoločnosťou pri SAV, Spoločenskovedným ústavom Centra spoločenských a psychologických vied SAV v Košiciach a European Network Remembrance and Solidarity. Konferencie sa zúčastnilo celkom deväť účastníkov z Čiech a Slovenska. Odbornými garantmi boli prof. PaedDr. Štefan Šutaj, DrSc., doc. Peter Šoltés, PhD., PhDr. Richard Pavlovič, PhD. a Mgr. Drahoslav Magdoško, PhD. Stretnutie slávnostne otvoril Mgr. Lukáš Katriňák za organizačný výbor, ktorý privítal všetkých účastníkov konferencie a prítomných hostí a poďakoval sa oponentom za ich čas a námahu vypracovať odborné posudky. Následne odovzdal slovo dekanke FF UPJŠ v Košiciach prof. PhDr. Oľge Orosovej, CSc. a vedúcemu Katedry histórie FF UPJŠ v Košiciach doc. PaedDr. Martinovi Pekárovi PhD., ktorí privítali účastníkov a popriali im úspešné a bezproblémové konanie podujatia v pozitívnej atmosfére.

Už tradične bol uplatnený tzv. garantný systém, čiže kritické hodnotenie príspevkov garantmi jednotlivých blokov. Konferencia bola rozdelená do dvoch blokov. Po prednesení všetkých príspevkov v bloku nasledoval kritický komentár garantov a krátka diskusia.

Garantmi prvého bloku, v ktorom odznali celkovo štyri príspevky, boli Mgr. Drahoslav Magdoško, PhD. a doc. Peter Šoltés, PhD. Úlohy moderátorky sa zhostila Mgr. Marianna Tkáčová. Prvý príspevok *Účasť Sarmatov v Markomanských vojnách na základe písomných prameňov a umelecký pamiatok* predniesla Mgr. Monika Duďáková (Katedra histórie FF UPJŠ v Košiciach). Poukázala na dôležitosť archeologických nálezov pri potvrdzovaní alebo vyvracaní zachovaných písomných správ pri skúmaní dejín staroveku. Zamerala sa na jeden z najznámejších vojnových konfliktov v histórii trvania Rímskej ríše a na sarmatské kmene, ktoré nemali podporenú kolektívnu pamäť písomnými či umeleckými pamiatkami ako Rimania. Ich pamäť tvoria a potvrdzujú alebo vyvracajú zmienky rímskych správ len hmotné pamiatky, teda archeologické nálezy a odkryté archeologické situácie.

Nasledoval príspevok Mgr. Mareka Drugu (Historický ústav SAV, Bratislava) na tému *Kláštorná pamäť a kráľovský dar. K vybraným aspektom vzniku najstarších listinných fálz v uhorskom prostredí*. Jeho príspevok ponúkol zamyslenie sa nad kultúrnym a historickým pozadím, ktoré stálo za vznikom najstarších listinných fálz v prostredí benediktínskych kráľovských kláštorov. Predstavuje jedno z východísk, ktorými je možné korigovať staršie názory na potreby vedúce k falšovaniu písomností v stredovekom Uhorsku. Špecifickosť prostredia, v ktorom sa rozvíjala uhorská diplomatická prax, poukazuje na nutnosť odlišovania práce priekopníkov falzátorstva od systematickej činnosti falzátorov v neskoršom stredoveku. Opísal, že v tzv. zakladacích listinách benediktínskych kláštorov totiž možno nachádzať staršiu „kláštornú“ pamäť, v ktorej si členovia konventov uchovávali povedomie o existencii starších kláštorných výsad či výnosov ako donácií kráľa. Listinné falzá tak vznikali aj za účelom legitimizácie práv, na ktoré si opätstva činili nároky.

Kazateľskej aktivite Matthiasa Hoëho von Hoënegg (1580 – 1645) sa venovala Mgr. et Bc. Aneta Kubalová (Katedra histórie, FF, Univerzita Palackého, Olomouc). Zamerala sa na aktivitu Matthiasa Hoëho von Hoënegg v Prahe v rokoch 1611 – 1613, počas ktorého pôsobil ako kazateľ v okruhu pražskej nemeckojazykovej luteránskej komunity, angažoval sa pri organizovaní finančných zbierok určených na stavbu kostola sv. Salvátora, ktorý mal slúžiť ako miesto pre bohoslužby pre nemeckú luteránsku obec. Priblížila aj diela, ktoré vydal počas týchto dvoch rokov a ktoré predstavujú aj dôležitý zdroj pre výskum dejín luteránstva v českých krajinách po vydaní Majestáta Rudolfa II.

Posledný príspevok prvého bloku s názvom *K formovaniu pamäte Užhorodskej únie* predniesol Bc. Vavrínek Žeňuch (Katedra histórie FF UPJŠ v Košiciach). Dokument a znenie prísahy vernosti presbyterov – inak pomenované ako dokument o Užhorodskej únii – boli do roku 2016 neznáme. Akt prísahy únie sa doteraz vysvetľoval cez falzum z obdobia konca stavovského povstania Františka II. Rákociho, kedy je prvýkrát spomenutý. Toto falzum bolo datované do roku 1652 a vychádzalo z pamäti o akte. Obraz pamäti, ktorý doposiaľ akceptujeme, má už 310 rokov a vychádza zo záujmov Jágerských sufragánov gréckeho ritu. Vo svojom príspevku priblížil sledovať determinanty, ktoré kreovali informácie o akte Užhorodskej únie a snažil sa konfrontovať doterajšie zistenia vychádzajúce z pamäti a z dokumentov prísahy vernosti presbyterov. Nasledovali kritické hodnotenia oboch komentátorov a diskusia. Moderátorka pozvala referujúcich a garantov na spoločný obed, po ktorom nasledoval druhý blok príspevkov.

V druhom bloku, ktorého garantmi boli prof. PaedDr. Štefan Šutaj, DrSc. (Katedra histórie FF UPJŠ v Košiciach) a PhDr. Richard Pavlovič, PhD. (Štátny archív v Košiciach), odznelo celkovo 5 príspevkov. Moderátorkou bloku bola Mgr. Lucia Heldáková. S prvým, *Miesta pamäte Pavla Križka*, vystúpil Mgr. Lukáš Trnkoci (Katedra histórie FF Univerzity Konštantína Filozofa, Nitra). Predniesol biografický príspevok významného slovenského historika a archívára Pavla Križka prostredníctvom bodov a to miest a oblastí, ktoré sú úzko späté s jeho životom a ako sa vyvíjali a menili až do súčasnej podoby. Zaoberal sa aj pamiatkami – tabuľami, ulicami a budovami venovanými osobnosti Pavla Križka.

S ďalším príspevkom s názvom *Presídľovanie československých rodín v rámci výmeny obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom* vystúpila Mgr. Barbara Kacerová (Katedra histórie FF UPJŠ v Košiciach). Venovala sa procesu výmeny obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom dotýkajúcej sa osudov mnohých Čechov a Slovákov, ktorí sa po Viedenskej arbitráži v roku 1938 ocitli v Maďarsku. Tieto skupiny obyvateľov sa po druhej svetovej vojne

prihlásili na výmenu obyvateľstva, pričom sa chceli, pokiaľ to bolo možné, presídliť aj so svojimi rodinami. O tom, ako sa rodiny presídlia, rozhodovali nielen predstavitelia československej a maďarskej vlády, ale aj Československo-maďarská zmiešaná komisia. Priblížila, aké boli podmienky pre presídlenie, kedy sa mohli rodiny presídliť v rámci výmeny obyvateľstva, ktorí členovia rodiny sa mohli presídliť a aká bola ich adaptácia pri príchode do Československa.

Mgr. Marianna Tkáčová (Centrum spoločenských a psychologických vied SAV, Košice) sa venovala téme *Nábory do Východoslovenských železniarní (socialistická propaganda a realita)*. Zamerala sa na vybrané propagandistické materiály v podobe článkov v novinách, propagačných letákov a brožúr a propagačných filmov. Táto propagácia bola potrebná z dôvodu, že zamestnanci VSŽ prevažne z českých krajov často nechceli opustiť svoje rodiny, alebo sa pre iné dôvody vrátili domov. V príspevku opísala vybrané propagandistické materiály a ich vplyv na vývoj počtu zamestnancov v porovnaní ako situáciu vnímali zamestnanci VSŽ a obyvatelia, ktorí v Košiciach žili ešte pred výstavbou kombinátu.

Nasledoval príspevok Mgr. Martina Počátka (Katedra histórie FF UPJŠ v Košiciach) s názvom *21. august 1968 ako miesto pamäti pohľadom francúzskej diplomacie*. Problematika miest pamäti neraz vytvára predstavu, že kolektívnu pamäť určitej entity vytvára istý priestor, isté miesto. Toto miesto, ktoré môže mať značnú symbolickú hodnotu, nemusí nutne ohraničovať len určitý geografický priestor, ale môže približovať i konkrétnu inštitúciu, udalosť alebo určitú postavu a pod. K udalostiam takéhoto typu, ktorému v historiografii patrí významné miesto, predstavuje i 21. august 1968. V tento deň sa začala invázia vojsk krajín Varšavskej zmluvy do Československa, ktorá mala markantný vplyv na budúce smerovanie jednej z krajín vtedajšieho východného bloku. Pokúsil sa priblížiť, ako vnímala francúzska diplomacia, konkrétne francúzsky veľvyslanec v Bulharsku Henry Francis Mazoyer, situáciu v Bulharsku v prvých dňoch a týždňoch po začiatku invázie, a ako vnímalo obyvateľstvo tejto krajiny, ich politické reprezentácie, ako i komunikačné prostriedky situáciu v Československu v sledovanom období.

Posledný príspevok konferencie *Vizuálne obrazy ako nástroje ovplyvňovania kolektívnej pamäti* predniesol Mgr. Lukáš Katriňák (Katedra histórie, FF, UPJŠ v Košiciach). Cieľom jeho príspevku bolo demonštrovať, že kolektívna pamäť môže byť ovplyvňovaná či vytváraná pomocou vizuálnych obrazov, v tomto prípade fotografií. Pozornosť venoval ovplyvňovaniu kolektívnej pamäti v totalitnom štáte (Československej republike), ktorý na rozdiel od demokratického štátu neposkytuje rôznym aktérom možnosť reinterpretácie minulosti. Priblížil ontologickú povahu fotografického obrazu s dôrazom na jeho objektivitu a predstavil možnosti ovplyvňovania kolektívnej pamäti, ktorých primárnymi nástrojmi sú fotografie.

Po jeho príspevku nasledovali posudky garantov a diskusia. Tí konštatovali každoročne sa zlepšujúcu úroveň príspevkov. Ich pripomienky sa týkali metodológie, ktoré sú základom pre písanie dizertačnej práce. Niektoré príspevky sa podľa ich posudkov nehodili do celkovej témy konferencie. Upozornili účastníkov konferencie, aby posudky nebrali na ľahkú váhu, ale naopak, aby ich využili pri ďalšom postupe pri tvorbe prác. Na záver konferencie boli všetci aktívni a pasívni účastníci pozvaní na neformálne stretnutie pri pohári vína.

Poďakovanie za bezproblémový priebeh podujatia patrí celému organizačnému výboru a najmä jeho predsedovi Mgr. Lukášovi Katriňákovi. Príspevky, ktoré prejdú recenzným konaním, budú publikované v zborníku.

Mgr. Barbara Kacerová
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

VÝMENA OBYVATELSTVA MEDZI ČESKOSLOVENSKOM A MAĎARSKOM V ROKOCH 1946 – 1948
A JEJ NÁSLEDKY NA ĽUDSKÉ OSUDY [THE CZECHOSLOVAK-HUNGARIAN POPULATION EXCHANGE
IN THE YEARS 1946 - 1948 AND ITS CONSEQUENCES ON THE LIVE OF THE INHABITANTS]
BÉKÉŠSKÁ ČABA, 16. – 17. NOVEMBER 2017

Výmena obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom predstavuje jeden z významných míľnikov v dejinách Československa. V Békéšskej Čabe v priestoroch župnej knižnice sa 16. a 17. novembra 2017 uskutočnila medzinárodná konferencia s názvom *Výmena obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom v rokoch 1946 – 1948 a jej následky na ľudské osudy*. Organizátormi konferencie boli Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku (VÚSM), Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí, Emberi Erőforrások Minisztériuma (Ministerstvo ľudských zdrojov) a Slovenský inštitút – Szlovák Intézet. Rokovacím jazykom konferencie bola slovenčina, jeden príspevok odznel v maďarskom jazyku. Po registrácii účastníkov nasledovalo otvorenie konferencie a slávnostné príhovory organizátorov Dr. Tünde Tuškovej, riaditeľky VÚSM, Alžbety Hollerovej Račkovej, predsedníčky Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku, Anny Kováčovej, PhD., vedeckej pracovníčky z VÚSM a Jána Fuzika, slovenského hovorca a predsedu Výboru národností žijúcich v Maďarsku. Všetci privítali účastníkov konferencie a zdôraznili, prečo je dôležité organizovať podujatia týkajúce sa problematiky výmeny obyvateľstva.

Súčasnou konferencie bola vernisáž výstavy Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku o výmene obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom, ktorej kurátorom je Anton Paulik. Jednotlivé panely zobrazovali proces výmeny obyvateľstva, od rokovanií, cez nábor, Antifašistický front Slovanov v Maďarsku až po výsledky výmeny obyvateľstva. Nasledovala krátka prestávka, počas ktorej si účastníci mohli prezrieť výstavu. Po nej vystúpil s plenárnou prednáškou Štefan Šutaj. Prezentoval tému *Výmeny obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom v kontexte formovania povojnovej Európy*. V príspevku sa okrem výsledkov doterajšieho výskumu venoval pohľadu zahraničných mocností na výmenu obyvateľstva po podpísaní Dohody o výmene obyvateľstva, následne na Parížskej mierovej konferencii a poukázal na problémy pri plnení Dohody.

Nasledoval prvý blok príspevkov *Výmena obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom v politike*, v ktorom odzneli štyri príspevky. Úlohy moderátora sa ujal Miroslav Kmeť. V prvom referáte *Miesto výmeny obyvateľstva vo vnútornej a zahraničnej politike zainteresovaných*, ktorý prezentoval László Szarka, hovoril o kontexte výmeny obyvateľstva, o samotných rokovaniach Československa a Maďarska o tejto problematike a rokovaniach oboch krajín s víťaznými mocnosťami. Po ňom vystúpil Árpád Popély s témou *Výmena obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom a maďarská menšina na Slovensku*. Venoval sa procesu výmeny obyvateľstva so zameraním na jej realizáciu vo vzťahu k maďarskej menšine na Slovensku, ako sa jej týkali rozhodnutia vlád a následné vysídlenie z Československa.

Lucia Heldáková sa venovala *Propagačnej kampani výmeny obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom prostredníctvom fotografie (na príklade časopisu Sloboda)*. Prostredníctvom dobovej tlače, jej článkov a fotografií priblížila propagačnú kampaň Československa na území Maďarska, ktorá mala prilákať obyvateľov na prihlásenie sa na výmenu obyvateľstva. Blok uzavrela Barbara Kacerová, ktorá predstavila *Československo-maďarskú zmiešanú komisiu pre výmenu obyvateľstva*. Jej úloha v procese výmeny obyvateľstva bola významná, keďže predstavovala rozhodcovsko-právny orgán, ktorý riadil výmenu obyvateľstva, jej technickú aj praktickú stránku. Po skončení bloku nasledovala bohatá diskusia, do ktorej sa zapojili takmer všetci prítomní a krátka prestávka.

Druhý blok, ktorého témou bola *Náborová činnosť v kruhu Slovákov v Maďarsku* tvorili tri príspevky. Úlohy moderátory sa zhostila Anna Kováčová. Miroslav Kmeť prezentoval *Akciu „Mať volá“ v kontexte povojnovej situácie v Maďarsku, Rumunsku, Bulharsku a Juhoslávii*. Predstavil propagačnú akciu výmeny obyvateľstva, na základe ktorej sa obyvatelia mohli prihlásiť na presídlenie. Po ňom nasledoval príspevok Jána Fuzika s názvom *Nevídaná náborová kampaň v kruhu Slovákov v Maďarsku na jar roku 1946*. Poslednou prednášajúcou bola Anna Kováčová, ktorá sa venovala téme *Regionálna problematika vysídlenia do Československa. Príčina a priebeh presídľovania Slovákov z Komárňansko-ostrihomskej župy*. V príspevku sa zamerala na presídľovanie baníckych rodín. Počas konferencie pripravoval redaktor Ján Bencsik

z televízie DunaTV reportáž o konferencii a o téme obyvateľstva celkovo. V reportáži vystúpili Štefan Šutaj, Barbara Kacerová, László Szarka a Miroslav Kmeť, ktorí predstavili svoje príspevky a zároveň priblížili zaujímavosti o výmene obyvateľstva a taktiež aj Tünde Tušková, ktorá predstavila samotnú konferenciu. Po bohatej diskusii pozvala Anna Kováčová všetkých účastníkov a hostí na spoločnú večeru, po ktorej nasledoval spoločenský program. V rámci neho premietol Ján Bencsik krátky film *Návraty o presídlencoch z výmeny obyvateľstva*.

Druhý deň konferencie prebiehal opäť v dvoch blokoch. Moderátorkou prvého bloku s názvom *Propagačná kampaň výmeny obyvateľstva*, bola Mária Žiláková. Prvým príspevkom bola *Náborová činnosť Československej presídľovacej komisie na základe dobových dokumentov od Antona Paulika*. Blok uzavrela Soňa Polónyová s referátom „*Mať volá!*“ – *československá propaganda k presídleniu Slovákov z Maďarska späť do vlasti*. Tejto propagačnej akcii bolo venovaných niekoľko príspevkov, autorka sa zamerala najmä Slovákov žijúcich na území Maďarska. Nasledovala opäť bohatá diskusia, do ktorej sa zapájali všetci prítomní, a krátka prestávka.

Posledný blok konferencie bol venovaný téme *Výmena obyvateľstva a jej následky na ľudské osudy*, do role moderátorky zasadla Anna Divičanová. Blok otvorila Mária Žiláková s príspevkom *Vplyv presídlenia na rozklad identity dvoch skupín Bánhedešanov (na podklade rodinnej korešpondencie)*. Krisztina Szudová sa venovala *Motivácii dolnozemskej Slovákov na presídlenie a vplyv tejto migrácie na vývoj počtu obyvateľstva s mimoriadnym pohľadom na Slovenský Komlós*. Posledný príspevok, ktorý ako jediný odznel v maďarskom jazyku, predniesla Marianna Bagyinszki. Témou jej príspevku bola *Výmena obyvateľstva a jej integračné následky v Gute a v Medeši*. Na začiatku konferencie dodala prednášajúca všetkým účastníkom konferencie preložený príspevok do slovenského jazyka. Diskusia na záver uzavrela posledný blok konferencie.

Na záver konferencie sa za organizačný výbor poďakoval Miroslav Kmeť za plynulý priebeh konferencie, bohatú diskusiu, prednášajúcim za ich prínosné referáty a prítomným hosťom za účasť na konferencii. Anna Kováčová, ktorá sa taktiež poďakovala prítomným za ich príspevky a účasť a že konferencia prebiehala v priateľskej atmosfére. Následne ich pozvala na záverečný slávnostný obed. Niektorí prednášajúci sa konferencie nemohli zúčastniť zo zdravotných, či pracovných dôvodov. Výsledkom konferencie bude dvojjazyčný zborník, ktorého príspevky budú uverejnené v slovenskom aj v maďarskom jazyku.

Mgr. Barbara Kacerová
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

ETNICITA A MÉDIA [THE ETNICITY AND MEDIA] KOŠICE, 20. NOVEMBER 2017

Dňa 20. novembra sa v budove Platón na pôde Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach uskutočnil už v poradí tretí workshop pre študentov histórie, tentokrát na tému *Etnicita a médiá*. Workshop bol zorganizovaný v rámci projektu APVV *Tendencie vývoja etnických vzťahov na Slovensku (komparatívny výskum národnostnej problematiky v rokoch 2004 – 2020)*. Jeho organizátormi boli Centrum spoločenských a psychologických vied SAV v Košiciach, Katedra histórie FF UPJŠ a Katedra politológie FF UPJŠ v spolupráci s RTVS, Centrom pre národnostné vysielanie RTVS v Košiciach, Národnostným vysielaním na Dvojke, Rádiom Patria a Redakciou národnostno-etnického vysielania v Košiciach a Univerzitnou televíziou UNI TV UPJŠ v Košiciach.

Podujatie otvoril prof. PaedDr. Štefan Šutaj, DrSc. z Centra spoločenských a psychologických vied SAV. V príhovore privítal všetkých zúčastnených, následne sa venoval problematike etnicity na Slovensku. Zdôraznil, že je potrebné sa tejto problematike venovať, pričom vyzdvihol národnostné vysielanie v rádiu a v televízii. Workshop bol tvorený dvomi časťami, prvá bola prednášková a druhá interaktívna. V prednáškovvej časti predstavila PhDr. Kristína Mojžišová, Ph.D. z RTVS, Rádia Patria, Redakcie národnostno-etnického vysielania príspevok na tému

Národnostné vysielanie v Slovenskom rozhlase – Poznaj svojho suseda. Priblížila históriu vysielania pre menšiny na Slovensku od roku 1925 do súčasnosti, prečo je dôležité vysielanie pre menšiny, teda ako je chápaný pojem menšina a ako chápať integráciu menšín do väčšinovej spoločnosti. Následne rozprávala o používanom jazyku v národnostnom vysielaní, o cieľovej skupine a samotnom vysielaní. Druhá prednáška PhDr. Luby Koľovej z RTVS, Centra pre národnostné vysielanie RTVS Košice, *Národnostné vysielanie na Dvojke na tému Z histórie televízneho vysielania pre národnostné menšiny* na workshope neodznela z dôvodu neúčasti prednášajúcej. Po prednáške nasledovala bohatá diskusia, v ktorej sa študenti pýtali na vnímanie menšín médiami a prečo sa rozhodli médiá vyselať programy pre konkrétne národnostné menšiny.

Druhá, interaktívna časť workshopu niesla názov *Vyjadri sa*, pričom išlo o sériu krátkych interview so študentmi FF UPJŠ na tému *Etnicita, etnické vzťahy a etnická politika*. Študenti pre UNI TV UPJŠ rozprávali o svojich skúsenostiach so zahraničnými študentmi, ktorí navštevujú UPJŠ a o študentoch z miest a obcí, kde sa ako materinský jazyk nepoužíval jazyk slovenský. Rozhovor redaktori urobili aj so zahraničnými študentmi o tom, ako vnímajú svoje pôsobenie na Slovensku.

Na záver workshopu organizátor podujatia prof. PaedDr. Štefan Šutaj, DrSc. poďakoval PhDr. Kristíne Mojžišovej, PhD. za podnetnú a zaujímavú prednášku a študentom za ich účasť a zapojenie sa do diskusie a rozhovorov.

Mgr. Barbara Kacerová
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

ŽENA NA TRÓNE A ŽENY BEZ TRÓNU [WOMAN ON THE THRONE AND WOMEN WITHOUT THE THRONE] KOŠICE, 29. NOVEMBER 2017

Rok 2017 predstavuje 300. výročie narodenia panovníčky Márie Terézie a je bezprostredne vyplnený nielen vedeckými podujatiami, ale aj akciami určenými pre širokú verejnosť s cieľom pripomenúť si jednu z najvýraznejších osobností stredoeurópskych dejín. Pri tejto príležitosti sa aj v Košiciach dňa 29. novembra 2017 v priestoroch Štátnej vedeckej knižnice konala medzinárodná interdisciplinárna konferencia s názvom *Žena na tróne a ženy bez trónu*. A ako to už zo samotného názvu vyplýva, nešlo len o upriamenie pozornosti na osobnosť samotnej Márie Terézie, ale hlavne o prezentáciu tých ženských lokálnych a takmer zabudnutých osobností, ktoré svojho času dokázali ovplyvňovať dianie a spoločnosť vôkol seba. Šlo predovšetkým o spisovateľky, umelkyne, vedkyne či ženy z vyššej spoločnosti, ktoré v slovenských či stredoeurópskych dejinách zanechali svoj odtlačok. Hlavným organizátorom konferencie sa stala nezisková organizácia CEREHIS v spolupráci so Štátnou vedeckou knižnicou v Košiciach. Oproti pôvodnému a vopred avizovanému programu však v priebehu podujatia nastali menšie organizačné zmeny. Konferenciu úvodným slovom otvoril riaditeľ Štátnej vedeckej knižnice v Košiciach JUDr. Ján Gašpar a riaditeľka CEREHIS, n.o. Mgr. Zdenka Bencúrová.

Prvý a zároveň aj jediný príspevok, ktorý sa bezprostredne dotýkal osobnosti Márie Terézie, predniesol Ing. Jozef Slavkovský, CSc., člen Dejepisného spolku v Košiciach a Slovenskej numizmatickej spoločnosti, s názvom *Novodobé numizmatické artefakty – pamätné mince a medaily venované Márii Terézii*. V ňom stručnou formou vysvetlil historické okolnosti súvisiace s nástupom Márie Terézie na trón a obdobie jej vládnutia s poukázaním na to, že šlo skutočne o výnimočnú ženu, ktorú si pripomíname nielen na Slovensku, ale zároveň aj v Maďarsku, Česku a Rakúsku aj pomocou vydávania pamätných mincí, ktorých malú ukážku si pre prítomných zároveň aj pripravil. Ďalej nasledovala prednáška Mgr. Miroslavy Gallovej, internej doktorandky Centra spoločenských a psychologických vied SAV v Košiciach, ktorá svoju pozornosť upriamila na osobnosť Žofie Bezovej, manželky hradného kapitána Krásnej Hôrky, Petra I. Andrásyho, a jej trom postupne sa meniacim testamentom. V príspevku poukázala na výrazný a dominantný vplyv Žofie v rodine Andrásyovcov, na postavenie ženy v ranonovovekej

šľachtickej spoločnosti a zaujímavým spôsobom načrtla spoločné a rozdielne znaky ženských a mužských šľachtických závetov.

Druhý blok patril sekcii bádateľov z maďarského prostredia a svojím príspevkom ho otvorila doc. Dr. Éva Gyulai z Historického inštitútu Univerzity v Miskolci, v ktorom vykreslila osud Therese Walter ako jednej z najemancipovanejších žien uhorských politikov. Ako dcéra vysokopostaveného viedenského bankára bola svedkom stretávania sa tých najvyšších viedenských kruhov, stala sa manželkou uhorského politika Františka Pulszkyho a aj po jeho nútenom odchode z Uhorska pokračovala v osvetovej činnosti v Londýne, kde sa stala vedúcou osobnosťou maďarských emigrantov. Ako vyzerali šľachtické ženské zbierkové predmety v 18. storočí, teda práve za vlády Márie Terézie, vo svojom príspevku *Female collectors and collections in Hungary under Maria Theresa* predstavila Anett Ogoľjuk-Berzsenyi z Múzea úžitkového umenia v Budapešti. Na fotografiách tak prítomným ukázala dobové knihy, zbrane, oblečenie, šperky, keramiky či umelecké diela vlastnené ženskými zberateľkami, ktoré zatiaľ vždy zostávajú v tieni za tými mužskými.

V poradí tretom príspevku sekcie zaznela prednáška múzejníčky Mgr. Zsófie Mlakár, v ktorom pútavým spôsobom ozrejmila nevyšedné životné dielo manželky priekopníka slovenskej ornitológie, Otta Hermanna, pomocou rukopisných záznamov a zachovanej korešpondencie v zbierke Múzea Otta Hermana v Miskolci. Kamilla Borosnyay bola na prelome 19. a 20. storočia autorkou viacerých časopisov, básní a podporovateľkou rozličných spoločenských iniciatív, ktorá sa svojou smelostou stala príkladom pre ďalšie generácie maďarských autoriek. Pomocou zachovaných predmetov z už vyššie spomínaného Múzea Otta Hermana, skúmala život šľachtickej Márie Bartóky v priebehu 19. a 20. storočia aj Dr. Mónika Bodnár, PhD. Sekciu uzatvorila Ing. Etelka Berzeviczy, potomok starého a v dejinách Uhorska aj významného rovnomeného rodu, ktorá ozrejmila pôvod svojich predkov v podobe prednášky o Adelheid, prvej dvornej dámy kráľovnej Gertrúdy a zároveň zakladateľky rodu Berzeviczy na začiatku 13. storočia. Tá v Uhorsku získala nielen nový domov a rozsiahle majetky, ale zároveň sa aj aktívne podieľala na zavraždení kráľovnej, svojej panej.

V poradí už piaty blok sekcie svojou prednáškou zahájila PhDr. Renáta Némethová, pracovníčka Univerzitnej knižnice v Bratislave. V príspevku o manželkách významnej osobnosti z doby Márie Terézie – Antona Grassalkovicha, predstavila honosné sídla rodiny, niektoré vybudované práve na popud Grassalkovicha. Príkladom sa stal majestátny kaštieľ v Gödöllő. Nasledoval príspevok Mgr. et Mgr. Luciány Hoptovej, PhD. z Inštitútu histórie Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove s názvom *Bez občianstva. Tragický osud Larysy Henijuš*. V ňom priblížila životný príbeh bieloruskej spisovateľky, ktorá významnú časť svojho života, konkrétne v 30. – 40. rokoch 20. storočia prežila v Prahe. Henijuš bola neskôr kvôli údajnej spolupráci s Adolfom Hitlerom deportovaná spať do Sovietskeho zväzu a dostala sa do gulagu. Po skončení väzby sa naďalej venovala písaniu prózy a aj poézie, zomrela však v roku 1983 bez občianstva. V súčasnosti sa o jej rehabilitáciu pokúšajú rozličné bieloruské inštitúcie. Blok zavŕšila Mgr. Katarína Hromuláková, interná doktorandka Katedry História Filozofickej fakulty UPJŠ v Košiciach. Odprezentovala výrazné aspekty zo života poslednej rakúsko-uhorskej cisárovnej – Zity Bourbonsko Parmskej, ktoré sa následne stali hlavnými dôvodmi začatia procesu jej blahorečenia. Niekdajšiu cisárovnú tak predstavila z pozície matky, manželky a vzornej katolíčky, ktorá v očiach katolíckej cirkvi v tomto smere predstavuje ideálny vzor kresťanskej ženy.

Poslednú sekciu otvorila pracovníčka Štátnej vedeckej knižnice a Literárneho a hudobného múzea v Banskej Bystrici Mgr. Zlata Troligová s názvom *Žena je dôležitým činiteľom v živote národa. Úvahy a život Terézie Vansovej v dokumentoch ŠVK*. Nakoľko sa na mieste pôsobenie prednášajúcej nachádza pomerne bohatá dokumentácia jej života, tvorby a aj množstvo trojrozmerných artefaktov, kedysi patriacich Vansovej, bola rekonštrukcia jej života zaujímavá a doterajšej verejnosti aj pomerne málo známa. Príspevok zasahujúci nielen do oblasti francúzskych dejín odprednášala odborná asistentka Katedry politológie Filozofickej fakulty UPJŠ v Košiciach, Mgr. Renáta Bzdilová, PhD. V ňom rozanalyzovala osobnosť postavy Olymp de Gouges, autorky *Deklarácie práv ženy a občianky*. Nakoľko v známej Deklarácii práv človeka a občana sa so statusom ženy ako občianky nestretáme, hoci ženy do chodu revolučných udalostí v Francúzsku

pomerne výrazne zasahovali. Podstatnú časť príspevku tak tvorilo predstavenie politického odkazu Olymp, ale aj zaujímavá komparácia vyššie uvedených dokumentov.

Konferenciu uzavrel príspevok Mgr. art. Miroslava Klebana venujúci sa prvej sochárke rusínskeho pôvodu na základe zozbieraného vizuálneho materiálu. Z historiografie málo známa Olena Mondičová prežila búrlivý život v dôsledku rozsiahlych spoločensko-politických zmien v priebehu 20. storočia. Preslávili ju hlavne portréty rusínskych buditeľov, ale aj realizácia monumentálnej sochy T. G. Masaryka, ktorý jej svojho času osobne pózoval. V Košiciach, kde neskôr žila a pracovala ako predavačka, v roku 1975 napokon zomrela v zabudnutí. Prítomným sa na záver opäť prihovarila organizátorka podujatia Mgr. Zdenka Bencúrova, ktorá ocenila rôznorodosť príspevkov. Všetky prednášky z konferencie budú následne publikované aj v recenzovanom zborníku.

Mgr. Katarína Hromuláková
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

SAMOSPRÁVA MESTA KOŠICE V STREDOVEKU [THE SELFGOVERNANCE OF KOŠICE IN THE MIDDLE AGES] KOŠICE, 13. DECEMBER 2017

Dňa 13. decembra 2017 sa v priestoroch Štátnej vedeckej knižnice v Košiciach uskutočnila prezentácia publikácie s názvom *Samospráva mesta Košice v stredoveku*, ktorej autorom je odborný asistent Katedry histórie FF UPJŠ v Košiciach Mgr. Drahošlav Magdoško, PhD. Úlohy moderátora akcie sa zhostil jeho kolega Mgr. Peter Fedorčák, PhD., ktorý po úvodnom privítaní prítomných v krátkosti oboznámil aj s predstavením životopisu autora, jeho doterajším štúdiom, publikačnou činnosťou, vedeckým a výskumným zameraním, do ktorého patrí napríklad výskum cirkevnej správy stredovekých Košíc, otázka samosprávy a mestských elit stredovekých Košíc, majetky dominikánov a kostoly v Košiciach či cirkevno-právny vývoj Košíc v stredoveku. Rovnako tak vyzdvihol autorovu precíznosť a systematickosť pri historickom bádani a ocenil metódu komparácie, pomocou ktorej pracuje.

Ďalšieho slova sa ujal PhDr. Gabriel Szeghy, archivár Archívu mesta Košice, ktorý pre zmenu zúčastneným predstavil knihu z vnútornej aj formálnej stránky. Publikácia bola vydaná v rámci riešenia projektu VEGA Miesta pamäte Košíc II. Recenzentmi sa stali prof. PhDr. Ferdinand Uličný, DrSc. a prof. PhDr. Vladimír Rábik, PhD. G. Szeghy nezabudol skonštatovať, že v monografii badať aj vplyv prof. Uličného, ako niekdajšieho školiteľa autorovej dizertačnej práce a zároveň predstavil ďalších historikov, o ktorých sa opieral. Pramennú základňu výskumu tvorili materiály z Archívu mesta Košice, pramene zverejnené na maďarskom portáli www.hungarica.hu, ale aj písomnosti z archívu dominikánov v Ríme. Ďalej predstavil publikáciu aj z obsahovej stránky. Tá je rozdelená na tri veľké kapitoly, pričom prvá predstavuje všeobecnejšiu časť, zahrňujúcu predstavenie historiografie, písomných prameňov a cieľov práce. Druhá sa zaoberá mestom v celouhorskom kontexte a jeho vzťahom s vonkajším prostredím. Tretia sa venuje už samotnej pôsobnosti samosprávy mesta dovnútra (voľbami, richtárom, volenou obcou, farnosťou...). G. Szeghy zdôraznil aj fakt, že v knihe badať nielen vplyv F. Uličného, ale aj modernej historiografie, a tak je aj napriek svojej nespochybniteľnej odbornosti prístupná aj širšej verejnosti. Užitočné sú podľa neho aj objavujúce sa presahy, čo je podnietené tým, že niektoré prepisy pôvodne stredovekých dokumentov vznikli aj v 16. či v 17. storočí a predstavujú tak dobrý odrazový mostík aj pre bádateľov zaoberajúcich sa dejinami novoveku. Na záver svojho príhovoru dodal, že kniha je jasným dôkazom stále ešte neprebádaného stredoveku a skonštatoval, že by sa mala stať vzorom modernej vedeckej publikácie v Košiciach.

V závere prezentácie sa prítomným prihovaril aj samotný autor knihy. Ako sám povedal, daná téma by si zaslúžila ešte dlhší výskum, nakoľko sa sám pri jej koncipovaní stretol s mnohými prekážkami. Najvýraznejšou z nich boli doposiaľ pomerne slabé spracované dejiny Košíc, a tak bolo potrebné nanovo preskúmať niektoré z tém, ktorých sa v svojej práci dotkol. Patrili

medzi ne napríklad košické výsady, mestské kostoly či predmestia a ich vzťah k mestu. Ako autor sám zdôraznil, v téme našiel svoje potešenie, nakoľko stojí na rozhraní dvoch strán – dejinami stredovekých Košíc, ale aj dejinami miest v Uhorsku vôbec. Ďalej dodal, že publikácia nepredstavuje žiadneho sprievodcu dejinami Košíc a hoci sa prácu snažil písať aj pre laikov, je len čitateľovou výhodou pokiaľ je oboznámený so samosprávou uhorských miest. Podľa autorových vlastných slov bolo hlavným cieľom napísať takú tematickú prácu, ktorá bude pre čitateľov prehľadná a zrozumiteľná zároveň. Pri jej písaní si zároveň uvedomil, že tému lokálnych dejín nemožno riešiť len na regionálnej úrovni, rovnako dôležité je zasadiť ju aj do stredo európskeho kontextu. Prítomnému publiku bolo na záver prezentácie umožnenie aj kladenie otázok na samotného autora, čo viacerí zo zúčastnených aj využili. Obecenstvo zaujímal najmä národnostný charakter stredovekých Košíc a s tým súvisiaca aj národnostná príslušnosť mešťanov v danom období. Prezentáciu ukončilo záverečné poďakovanie moderátora autorovi, G. Szeghymu, ako aj publiku. Nasledovalo malé občerstvenie prítomných spojené s ďalšou, menej formálnou diskusiou s autorom.

Mgr. Katarína Hromuľáková
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach